

Catalanitzar=andorranitzar

En les pulsions més íntimes de la memòria col·lectiva, el Principat d'Andorra, poc més que un clot entre muntanyes, ha conservat fins avui un valor referencial.

Quan el català era vexat al territori sota sobirania espanyola, aquell racó de dubtosa sobirania demostrava, com si res, que la llengua comuna podia ser emprada a tots els efectes per més que hom en volgués negar l'evidència. Quan aquells anys de l'estraperlo els fabricants catalans s'havien de fer portar recanvis de contraban, sempre hi havia algun soci andorrà —la tradició del testafarro encara incòmode— disposat a fer d'intermediari per a la prosperitat de la indústria barcelonina. Quan els guàrdies civils tractaven com a delinqüents els visitants, que humiliaven cada cap de setmana a la duana de la Farga de Molas, els funcionaris de les Valls perfilaven el somriure amable d'aquella policia civil, i civilitzada, que els demòcrates de més avall encara ara busquen. La nostàlgia d'aquesta Andorra amiga i propera, on conflüen les caravanes de Sis-cents a la recerca de l'indestructible duralex i els primers esnobs de l'esquí, va rebrotar esplèndidament en un discurs televisat d'Oscar Ribas el juliol del 1993. Davant l'Assemblea General de les Nacions Unides el cap de govern va recordar allò que una majoria moral dels seus conciutadans no han acabat mai d'acceptar: uns vincles comuns entre tots els països de parla catalana amb referències explícites a un espai cultural, entre Ausiàs Marc i Salvador Espriu, de Salses a Guardamar. Andorra assumia davant el món la representació moral d'un territori d'afinitats comunes. Tanmateix, i al marge d'aquesta necessària retòrica, les paradoxes de la realitat andorrana són encara ben presents en un país que, tot i haver passat a la categoria d'estat sobirà, continua vivint amb la màxima precarietat la seva teòrica sobirania lingüística.

Les coses tal com són. El Centre de Cultura Catalana del Principat d'Andorra és la primera resposta organitzada de la societat civil davant aquesta paradoxa que corseca els fonaments de la identitat andorrana. De què serveix la independència, si la llengua en què viu i treballa la majoria del país no és altra que la castellana? De què serveix un poder plenament sobirà, si l'escola andorrana és encara la ventafocs del sistema educatiu? De què serveix, ben mirat, articular-se de veres en la cultura catalana, si la majoria de la gent no vol saber res de cultura i encara menys si aquesta prové de més enllà dels estrets límits de les Valls? Aquesta,

En un país independent, però en cap cas normalitzat, com és Andorra, cal jugar totes les cartes en la defensa lingüística del català i en l'articulació cultural amb la resta dels Països Catalans. Aquests són els fonaments del Centre de Cultura Catalana del Principat d'Andorra, una iniciativa contra la desídia col·lectiva de l'estat del Pirineu.

i tantes preguntes que fins ara es feien en veu baixa, van dur un grup de residents catalans a qüestionar-se la possibilitat d'intervenir col·lectivament en favor de la llengua i la cultura catalanes. Des de la tardor del 1993 fins avui mateix s'havien proposat i descartat unes quantes alternatives; com, per exemple, una institució similar als casals catalans a l'estranger, que hauria agradat per poc eficaç els sectors més reaccionaris de l'Andorra profunda, on molts creuen i professen que menjar escudella barrejada enlloc d'escudella i carn d'olla els fa radicalment diferents dels catalans. Jaume Ros, empresari vinculat durant anys a Josep Tarradellas, Àlvar Valls, escriptor i traductor de notable influència en l'opinió pública de les Valls, amb el suport sempre incondicional d'Esteve Albert, nacionalista exiliat a Andorra i un dels homes que més en sap, de la història contemporània, i sovint clandestina, de Catalunya i Andorra, juntament amb alguns residents més en terra andorrana —molts d'ells amb més de trenta anys de residència— van arribar a la conclusió que calia apostar per una actitud de defensa activa. “Raó de ser i objectius del Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra” constitueix, alhora, una manifest fundacional i un crit d'alerta davant una normalitat només aparent. Dilluns, 16 de gener, a la sala d'actes del Comú d'Escaldes-Engordany, i en presència de gairebé tres-centes persones —un rècord absolut de mobilització en una societat petita i apàtica— es van poder sentir oradors provinents de les principals organitzacions culturals germanes dels Països Catalans: Joan Francesc Mira, per Acció Cultural del País Valencià, Lluís Pontis, per Omnium Cultural, Antoni Mir, per l'Obra Cultural Balear, i Joan Peytaví, per la Federació per la Defensa de la Llengua i la Cultura Catalana que, a banda d'exposar les respectives panoràmiques sociolingüístiques, van ratificar el suport a una organització tot just embrionària —aquell mateix dilluns elegien la junta de govern— que no té voluntat ornamental, sinó tot al contrari. Només cal llegir alguns paràgrafs de la declaració programàtica en què denuncien una successió de fets que qüestionen el presumpte paradís andorrà: una societat “amb un excepcional component migratori aliè a la llengua i a la cultura del país i amb un escàs teixit social que afavoreixi la integració, no suplert tampoc fins avui per una vigorosa acció governamental”, un sistema escolar en què “l'escola nacional andorrana és minoritària, amb 1.021 alumnes el curs 92-93 contra 3.653 alumnes a l'escola francesa i 2.763 alumnes a l'escola espanyola”, la feble-

sa moral d'uns ciutadans que no exigeixen "els propis drets lingüístics i culturals" i d'unes institucions que practiquen "una tebior crònica en el foment de la llengua i la cultura nacional", ço que suposa inevitablement "una quasi total absència de mecanismes reflexos d'afirmació i defensa". A tota aquesta cadena, s'hi uneix una reflexió comuna a la resta d'andorrans; l'obertura a curt terme de l'accés a la nacionalitat que "sense unes adequades exigències de prèvia integració pot agreujar la situació" per causa de "l'accés als llocs de decisió polítics, funcionaris o econòmics d'un contingent important de ciutadans poc o mal nacionalitzats".

El Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra no és, malgrat la cruesa expositiva dels seus plantejaments, una organització de combat. Al cap i a la fi es tracta d'adequar els propòsits constitucionals a la realitat quotidiana. Saben prou bé que res no es pot fer dins Andorra sense comptar amb un coixí de complicitats estable i, per tant, han anat a buscar la màxima relació amb la classe política que és, en definitiva, qui té capacitat de "moure les coses". En aquest sentit, la rebuda que les màximes autoritats d'Andorra, el cap de govern Marc Forné i el síndic Josep Dalleres, van oferir als representants de les organitzacions culturals dels Països Catalans va tenir un aire de cordialitat i entesa que cal tenir molt en compte en un país on la llarga mà de l'ambaixada espanyola —o la corresponent francesa— va impedir aquest estiu passat que el Govern d'Andorra concretés

El passat 16 de gener es va presentar a Escaldes-Engordany el Centre de Cultura Catalana d'Andorra, amb la presència de les principals organitzacions germanes dels Països Catalans. El Centre de Cultura Catalana és la primera resposta organitzada de la societat civil davant aquesta paradoxa que corseca els fonaments de la identitat andorrana. De què serveix la independència, si la llengua en què viu i treballa la majoria del país no és altra que la castellana?

un Certificat Internacional de Català, expedit a les Valls però pactat amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Els motius eren prou explícits: tot allò que afecti Espanya s'ha de fer "via Ministeri d'Afers Estrangers". Res d'entendre's de tu a tu amb un "govern regional". Afers silenciats com aquests palesen els límits en què sovint es troba l'absoluta sobirania d'Andorra, però també és cert que la conjuntura política —canvis de govern i aires d'instabilitat— van impedir que l'executiu d'Oscar Ribas presentés al Consell General una Llei de Normalització Lingüística que convertia un escarransit Servei d'Assessorament Lingüístic en una veritable Direcció General de Política Lingüística, capaç de ressituar, llei en mà, l'*status quo* del català. Hi ha, doncs, molts passos a fer per a establir allò que seria una mínima aprença de normalitat, i el propòsit del Centre de la Cultura Catalana, presidit per Fèlix Canet, publicista d'Escaldes i amic íntim de Marc Forné, és que la seva presència com a organisme viu en el teixit cívic de les Valls contribueixi d'una vegada per totes a situar el debat lingüístic en el seu context: una qüestió essencial que no pot posposar-se més. De moment, preparen la campanya de replega conjunta de signatures perquè el papa felicités el Nadal vinent en català i aquest cop tenen un instrument de pressió immillorable perquè certament no passa a tot arreu que el representant formal d'un estat sigui, en aquest cas, el bisbe co-príncep Joan Martí Alanís.

Oriol Malló